

۱ کدام عبارت نادرست است؟

۱) جرم اتمها را با وزنه‌ای فرضی می‌سنجند که جرم آن $\frac{1}{12}$ جرم ایزوتوپ کربن ۱۲ است.

۲) یکای جرم اتمی را با نماد u یا amu نشان می‌دهند که جرمی معادل $\frac{1}{12 \times 1.66 \times 10^{-27}}$ گرم دارد.

۳) جرم نوترون از مجموع جرم پروتون و الکترون کمتر است.

۴) اگر جرم پروتون $1amu$ در نظر گرفته شود، جرم الکترون در حدود $\frac{1}{2000}amu$ است.

۲) در هر گزینه، شمار الکترون‌های با $l = 1$ اتم عنصر X و یک فرمول از اکسید این عنصر نوشته شده است. کدام فرمول پیشنهادی نمی‌تواند درست باشد؟ (هر چهار فرمول پیشنهادی، گونه‌هایی بدون بار هستند.)

۱) X_2O_3 ، ۳   ۲) XO_3 ، ۱۰   ۳) XO ، ۲   ۴) XO_2 ، ۱۱

۳) با توجه به جدول زیر که قسمتی از جدول دوره‌ای عناصر است، چه تعداد از موارد زیر درست است؟

گروه \ دوره	۱	۲	۱۳	۱۴	۱۶
۲	A		B		C
۳		D	E	F	
۴	G				

الف) فرمول شیمیایی ترکیب حاصل از دو عنصر E و C به صورت E_2C_3 می‌باشد و یک ترکیب یونی است.
ب) اتم F با به اشتراک گذاشتن الکترون و اتم G با مبادله الکترون می‌توانند به آرایش پایدار گاز نجیب برسند.

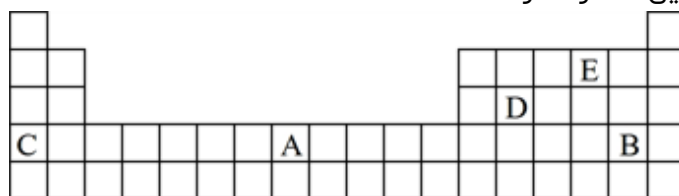
پ) اتم B با تشکیل کاتیون B^{3+} می‌تواند با اکسیژن یک ترکیب یونی دوتایی ایجاد کند.

ت) اتم‌های A و D با آرایش الکترون - نقطه‌ای A و D ، می‌توانند ترکیبی با فرمول A_2D تشکیل دهند.

۱) ۱   ۲) ۲   ۳) ۳   ۴) ۴

۴

در بخشی از جدول تناوبی عناصر، پنج عنصر با حروف A، B، C، D و E مشخص شده‌اند. فرمول‌های کدام گزینه مربوط به این عناصر درست است؟

A_3E_4, DB_4, AB_4 (۲)

A_3E_4, BE, AB_3 (۱)

AB_2, DE_2, CE_2 (۴)

CE, AE, CB (۳)

۵

اتم کلر دو ایزوتوپ و اتم فسفر یک ایزوتوپ پایدار دارد. در یک نمونه‌ی طبیعی، چند نوع مولکول PCl_3 می‌توان یافت؟

(۴) ۴

(۳) ۳

(۲) ۲

(۱) ۱

۶

کدام رابطه درست است؟

(۲) سطح انرژی: $4s^1 < 4s^2 < 3d^1 < 3d^2$

(۱) سطح انرژی: $3d^1 < 3d^2 < 4d^1 < 4s^2$

(۴) سطح انرژی: $3d^1 < 4s^2 < 4s^1 < 3d^2$

(۳) سطح انرژی: $4s^2 < 4s^1 < 3d^1 < 3d^2$

۷

شمار الکترون‌های دارای عدد کوانتومی $l = 1$ در اتم X_{36} ، چند برابر شمار الکترون‌های دارای عدد کوانتومی $l = 2$ در اتم Z_{29} است؟

(۴) $1/6$

(۳) $1/8$

(۲) $2/0$

(۱) $2/2$

۸

در جدول دوره‌ای چندین عنصر وجود دارد ($Z \leq 40$) که در آرایش الکترونی اتم آن‌ها زیرلایه‌ای با $n + l = 5$ نیم‌پر است. میانگین اعداد اتمی این عناصر کدام است؟

(۴) $31/33$

(۳) $29/75$

(۲) $33/32$

(۱) $28/25$

۹

در تناوب سوم چند عنصر وجود دارد که تنها یک زیرلایه از لایه‌ی ظرفیت آن پر است و در تناوب چهارم چند عنصر وجود دارد که فقط یک زیرلایه‌ی نیم‌پر دارد؟ (گزینه‌ها را از راست به چپ بخوانید.)

(۴) $4 - 6$

(۳) $4 - 8$

(۲) $2 - 6$

(۱) $3 - 8$

۱۰

نسبت جرم الکترون‌ها در یون X^{q+} به جرم خود یون به تقریب برابر با $\frac{1}{4800}$ است. حاصل $\frac{b}{a - q}$ کدام است؟

(۴) ۳

(۳) $1/2$

(۲) $2/4$

(۱) $3/6$

۱۱

اگر در یون‌های X^{2-} و D^{2+} ، تعداد الکترون‌ها برابر و تعداد نوترون‌های X ، ۱۳ واحد کم‌تر از D باشد و برای X رابطه‌ی $A = 3Z - 43$ برقرار باشد، عدد اتمی X کدام است؟

(۴) ۸۸

(۳) ۸۴

(۲) ۶۶

(۱) ۶۲

۱۲

عنصر M دارای دو ایزوتوپ طبیعی است که فراوانی ایزوتوپ سبکتر به ایزوتوپ سنگینتر آن برابر $2/33$ و تفاوت شمار نوترون‌های آن‌ها برابر ۲ است. اگر در ایزوتوپ پایدارتر، تفاوت شمار نوترون‌ها و پروتون‌ها برابر ۵ و جرم اتمی میانگین M برابر با $63/6$ باشد، عنصر M در چندمین خانه‌ی جدول جای دارد؟

- ۱ سی‌ام ۲ بیست و نهم ۳ بیست و هشتم ۴ بیست و هفتم

۱۳

عنصر X دارای چندین ایزوتوپ است که فقط یکی از ایزوتوپ‌های آن (X^*) پرتوزا است. اگر درصد فراوانی ایزوتوپ X^* در مخلوطی از ایزوتوپ‌های این عنصر برابر ۲۴ باشد، پس از گذشت ۳ شبانه‌روز، درصد X^* در مخلوط باقی‌مانده کدام است؟ (نیم‌عمر X^* برابر ۱۸ ساعت است و بر اثر واپاشی X^* ، ایزوتوپی از عنصر X تولید نمی‌شود.)

- ۱ $3/52$ ۲ $2/37$ ۳ $1/93$ ۴ $1/14$

۱۴

عنصر X در یکی از چهار دوره‌ی نخست جدول تناوبی جای دارد و اتم آن دارای ۶ الکترون ظرفیتی است. اگر تفاوت شمار نوترون‌ها و پروتون‌های اتم آن به اندازه‌ی $\frac{1}{6}$ شمار پروتون‌های آن باشد، عدد جرمی X کدام است؟

- ۱ ۳۸ ۲ ۴۴ ۳ ۵۲ ۴ ۵۶

۱۵

عنصر فرضی A دارای ۱۲ الکترون و دو ایزوتوپ است. اگر تعداد نوترون ایزوتوپ اول ۳ واحد بیش‌تر از ایزوتوپ دوم و فراوانی آن ۲ برابر ایزوتوپ دوم باشد و جرم اتمی متوسط عنصر برابر ۳۴ باشد، مجموع تعداد نوترون ایزوتوپ‌ها کدام است؟

- ۱ ۴۳ ۲ ۴۴ ۳ ۴۸ ۴ ۵۲

۱۶

عنصر A دارای دو ایزوتوپ است که فراوانی ایزوتوپ سبک، ۴ برابر ایزوتوپ سنگین است. اگر اختلاف جرم دو ایزوتوپ 2 amu باشد، اختلاف جرم اتمی میانگین با جرم ایزوتوپ سبک چه قدر است؟

- ۱ $0/1$ ۲ $0/2$ ۳ $0/3$ ۴ $0/4$

۱۷

در مجموع چهار دوره‌ی نخست جدول تناوبی، آرایش الکترونی اتم ..... عنصر به زیرلایه‌ی ns^1 و آرایش الکترونی ..... عنصر به زیرلایه‌ی دو الکترونی ختم می‌شود. (گزینه‌ها را به ترتیب از راست به چپ بخوانید.)

- ۱ ۱۵، ۴ ۲ ۱۲، ۴ ۳ ۱۵، ۶ ۴ ۱۲، ۶

۱۸

شماره گروه و دوره کدام عدد اتمی ندریست است؟

- ۱ عدد اتمی ۲۷ در گروه ۹ و دوره ۴ قرار دارد. ۲ عدد اتمی ۱۱۳ در گروه ۱۳ و دوره ۷ قرار دارد.
- ۳ عدد اتمی ۷۳ در گروه ۷ و دوره ۶ قرار دارد. ۴ عدد اتمی ۴۸ در گروه ۱۲ و دوره ۵ قرار دارد.

تصویر زیر، قسمتی از جدول تناوبی عناصر را نشان می‌دهد. با توجه به داده‌های موجود در این جدول، بین عناصر B و G، ..... عنصر دیگر در جدول تناوبی قرار داشته و شمار پروتون‌های موجود در هسته‌ی اتم‌های عنصر .....، ۲ برابر شمار پروتون‌های موجود در هسته‌ی اتم‌های D است.

	گروه ۱	گروه ۲	گروه ۱۳	گروه ۱۴
تناوب ۲	A	B	C	D
تناوب ۳	E	F	G	H

H - ۸ (۴)

H - ۹ (۳)

F - ۸ (۲)

F - ۹ (۱)

شمار ..... در یک گرم گاز .....، ..... شمار اتم‌های در یک گرم گاز ..... است.

($C = ۱۲, H = ۱, O = ۱۶, N = ۱۴, F = ۱۹ : g. mol^{-1}$)

(۲) اتم‌ها - کربن مونوکسید - برابر با - نیتروژن

(۱) اتم‌ها - آرگون - بیشتر از - نئون

(۴) مولکول‌ها - اکسیژن - برابر با - فلور

(۳) مولکول‌ها - متان - کمتر از - آمونیاک

۱ گزینه ۳ پاسخ صحیح است. مجموع جرم الکترون و پروتون از جرم نوترون کمتر است. (در هنگام تبدیل نوترون به الکترون و پروتون، بخشی از جرم نوترون به انرژی تبدیل می‌شود.)

۲ گزینه ۴ پاسخ صحیح است. بررسی گزینه‌ها:

(۱) عنصر مورد نظر N_7 است و فرمول اکسید آن می‌تواند به صورت N_2O_3 باشد.

(۲) عنصر مورد نظر S_6 است و فرمول اکسید آن می‌تواند به صورت SO_3 باشد.

(۳) عنصر مورد نظر C_6 است و فرمول اکسید آن می‌تواند به صورت CO باشد.

(۴) عنصر مورد نظر Cl_{17} است و فرمول اکسید آن می‌تواند به یکی از صورت‌های Cl_2O ، Cl_2O_3 ، Cl_2O_5 و Cl_2O_7 باشد.

۳ گزینه ۲ پاسخ صحیح است. موارد «الف» و «ب» درست هستند.

الف) E عنصر آلومینیم و C عنصر اکسیژن است که به ترتیب به کاتیون Al^{3+} و آنیون O^{2-} تبدیل شده و تشکیل ترکیب یونی Al_2O_3 (E_2C_3) را می‌دهند.

ب) F عنصر سیلیسیم است با آرایش الکترون - نقطه‌ای $\cdot\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{Si}}\cdot$ و G عنصر پتاسیم است که با تشکیل کاتیون K^+ می‌تواند به آرایش پایدار گاز نجیب برسد.

پ) B عنصر بور است که یون پایدار ندارد و تنها با آرایش الکترون - نقطه‌ای $\cdot\overset{\cdot}{B}\cdot$ می‌تواند الکترون به اشتراک بگذارد.

ت) A عنصر لیتیم و D عنصر منیزیم می‌باشد که هر دو با تشکیل کاتیون‌های Li^+ و Mg^{2+} می‌توانند با آنیون‌ها تشکیل پیوند یونی بدهند.

۴ گزینه‌ی ۴ پاسخ صحیح است. نمادهای ذکر شده معرف این عناصر هستند.

نماد : A B C D E

عنصر : Fe Br K Si O

حال فرمول نهایی ترکیب‌ها را می‌نویسیم، ترکیب‌هایی که زیر آن‌ها خط کشیده شده است وجود دارند و مابقی ترکیبات غیرواقعی می‌باشند.

(۲) Fe_2O_3 ، SiF_4 ، $FeBr_2$

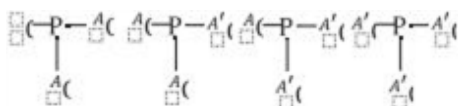
(۱) Fe_3O_4 ، BrO ، $FeBr_3$

(۴) $FeBr_2$ ، SiO_2 ، KO_2

(۳) KO ، FeO ، KBr

دقت شود Fe_2O_4 حاصل یک ترکیب دوتایی است (Fe_2O_3 ، FeO).

۵ گزینه‌ی ۴ پاسخ صحیح است. دو ایزوتوپ اتم Cl را به شکل $^{35}_{17}Cl$ و $^{37}_{17}Cl$ نمایش دهیم.

۶ گزینه‌ی ۴ پاسخ صحیح است. (۱) $3d^1$ سطح انرژی بالاتر از $4s$ دارد اما پس از جذب حتی یک الکترون در سطح انرژی پایین‌تری نسبت به $4s$ قرار می‌گیرد. (۲) $4s^2$ سطح انرژی پایین‌تری نسبت به $4s^1$ دارد (عناصر گروه ۲ شعاع کوچک‌تری نسبت به گروه ۱ دارند).

گزینه ۳ پاسخ صحیح است. ۷

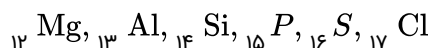
$$\left. \begin{aligned} {}_{26}X &= 1s^2 / 2s^2 2p^6 / 3s^2 3p^6 3d^1 / 4s^2 4p^6 \\ {}_{29}Z &= 1s^2 / 2s^2 2p^6 / 3s^2 3p^6 3d^1 / 4s^1 \end{aligned} \right\} \Rightarrow \frac{18}{10} = 1/8$$

گزینه ۳ پاسخ صحیح است. $n + l = 5$ شامل سه زیرلایه s ، p و d است: ۸

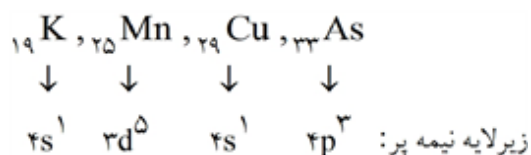

$$\text{میانگین اعداد اتمی} = \frac{37 + 33 + 25 + 24}{4} = 29.75$$

گزینه ۴ پاسخ صحیح است. ۹

در تناوب ۳، ۶ عنصر با یک زیرلایه پر در لایه ظرفیت وجود دارد. در این عناصر زیرلایه s پر است.
در تناوب ۴، ۴ عنصر با یک زیرلایه نیمه پر وجود دارد.

گزینه ۲ پاسخ صحیح است. ۱۰

با توجه به این که جرم الکترون را تقریباً برابر $\frac{1}{1836}$ جرم پروتون و یا جرم نوترون فرض می‌کنیم، می‌توان نوشت:

$$\frac{\text{جرم الکترون ها}}{\text{جرم یون}} = \frac{(a - q) \frac{1}{1836} \text{ amu}}{b \times 1 \text{ amu}} \Rightarrow \frac{a - q}{1836b} = \frac{1}{4800} \Rightarrow \frac{a - q}{b} = \frac{1}{2/4} \Rightarrow \frac{b}{a - q} = 2/4$$

گزینه ۳ پاسخ صحیح است. با توجه به بار یون‌های X^{2-} و D^{2+} و با توجه به این که الکترون‌های این دو یون با هم برابر است، می‌توان نتیجه گرفت که عدد اتمی X ، چهار واحد کم‌تر از عدد اتمی D است. بنابراین مطابق داده‌های سؤال، عدد جرمی D ، $17 + 6 = 13$ واحد بیشتر از عدد جرمی X است. ۱۱

$$\begin{aligned} X \text{ جرمی} &= 226 - 17 = 209 \\ A = 3Z - 43 &\Rightarrow 209 + 43 = 3Z \Rightarrow Z = 84 \end{aligned}$$

گزینه ۲ پاسخ صحیح است. ۱۲

عدد $2/33$ را می‌توان معادل $\frac{7}{3}$ در نظر گرفت.

ایزوتوپ پایدارتر M همان ایزوتوپ سبک‌تر آن است که فراوانی آن نیز بیشتر می‌باشد.

ایزوتوپ پایدارتر: M_1 ایزوتوپ ناپایدارتر: M_2

$$\bar{M} = \frac{(M_1 \times 7) + [(M_1 + 2) \times 3]}{7 + 3} = 63/6 \Rightarrow M_1 = 63$$

خانه‌ی بیست و نهم جدول $\Rightarrow p = 29 \Rightarrow p(p + 5) = 63 \Rightarrow p + n = \text{عدد جرمی}$

گزینه ۳ پاسخ صحیح است. فرض می‌کنیم مخلوط ایزوتوپ‌های عنصر X شامل ۱۰۰ اتم هستند که ۲۴ اتم آن X^* و ۷۶ اتم باقی‌مانده، پایدار هستند. پس از گذشت ۳ شبانه‌روز که معادل ۷۲ است یا ۴ نیم‌عمر ایزوتوپ X^* است، شمار اتم‌های باقی‌مانده X^* برابر خواهد بود با:

$$24 \xrightarrow{12} 6 \xrightarrow{3} 1.5$$

$$\text{درصد } X^* \text{ در مخلوط باقی‌مانده} = \frac{1.5}{(76 + 1.5)} \times 100 \approx 1.93\%$$

گزینه ۳ پاسخ صحیح است.

شمار الکترون‌های ظرفیتی اتم X نشان می‌دهد که شماره‌ی گروه عنصر موردنظر برابر با ۶ یا ۱۶ است. با توجه به این‌که عنصر X در یکی از چهار دوره‌ی نخست جدول تناوبی جای دارد، عدد اتمی آن می‌تواند ۲۴ (گروه ۶) و یا ۸، ۱۶ و ۳۴ (گروه ۱۶) باشد. در بین اعداد فوق، فقط عدد ۲۴ بر ۶ بخش‌پذیر است. بنابراین خواهیم داشت:

$$Z = 24$$

$$N - Z = \frac{1}{6} Z \Rightarrow N = \frac{1}{6} Z = \frac{1}{6} \times 24 = 4$$

$$A = Z + N = 24 + 4 = 28$$

گزینه ۱ پاسخ صحیح است. هر یک از ایزوتوپ‌ها دارای ۱۲ پروتون (الکترون) هستند:

$$1 \text{ ایزوتوپ } 1: A_1 = n_1 + 12 \xrightarrow{n_1 = n_2 + 3} A_1 = n_2 + 15$$

$$2 \text{ ایزوتوپ } 2: A_2 = n_2 + 12$$

$$F_1: \Rightarrow F_1 = 2F_2$$

$$F_2:$$

$$\text{جرم اتمی میانگین} = \frac{(A_1 \times F_1) + (A_2 \times F_2)}{F_1 + F_2}$$

$$\Rightarrow 34 = \frac{[(n_2 + 15)(2F_2)] + [(n_2 + 12)(F_2)]}{2F_2 + F_2} = n_2 = 20, n_1 = 23 \Rightarrow n_1 + n_2 = 43$$

گزینه ۴ پاسخ صحیح است.

$$F_1 + F_2 = 100 \begin{cases} F_1 = 20 \Rightarrow \text{سنگین} \\ F_2 = 80 \Rightarrow \text{سبک} \end{cases}, M_1 - M_2 = 2$$

$$\bar{M} = \frac{M_1 F_1 + M_2 F_2}{F_1 + F_2} \Rightarrow 2M_1 + 8M_2 = 10\bar{M}$$

$$\begin{cases} M_1 + 4M_2 = 5\bar{M} \\ M_1 - M_2 = 2 \end{cases}$$

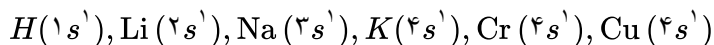
$$\bar{M} - M_2 = ? \text{ صورت سوال}$$

$$\begin{cases} M_1 + 4M_2 = 5\bar{M} \\ -M_1 + M_2 = -2 \end{cases} \Rightarrow 5\bar{M}_2 = 5\bar{M} - 2 \Rightarrow 5M_2 - 5\bar{M} = -2 \Rightarrow \underline{M_2 - \bar{M}} = -\frac{2}{5} = -0.4$$

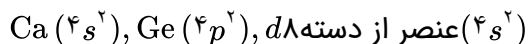
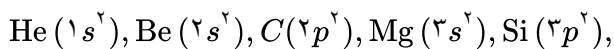
چون یک از بزرگ تر کم شده منفی شده است

$$\bar{M} - M_2 = +0.4$$

گزینه ۳ پاسخ صحیح است. در مجموع چهار دوره نخست جدول تناوبی:

* آرایش الکترونی اتم ۱۵ عنصر به زیرلایه دوالکترونی ختم می‌شود که عبارتند از:

گزینه ۳ پاسخ صحیح است. عدد اتمی ۷۳ در گروه ۵ قرار دارد.

گزینه ۲ پاسخ صحیح است. عدد اتمی B: ۴ و عدد اتمی G: ۱۳ است. عنصر بین B و G $13 - 4 = 9 - 1 = 8$ قرار دارد.

عدد اتمی D، ۶ است و ۲ برابر آن می‌شود ۱۲ که می‌شود عنصر F.

گزینه ۲ پاسخ صحیح است. از آن‌جا که جرم مولی گازهای کربن مونوکسید (CO) و نیتروژن (N_2) یکسان و برابر با

28 g. mol^{-1} و هر مولکول از آن‌ها نیز شامل دو اتم است، در جرم‌های یکسان از این دو گاز، تعداد اتم‌ها با هم برابر

است. بررسی سایر گزینه‌ها:

۱) گاز آرگون (Ar) در دوره سوم و گاز نئون (Ne) در دوره دوم جدول جای دارند. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت

که عدد جرمی و نیز جرم مولی Ar بیشتر از Ne است، یعنی تعداد مول و شمار اتم‌های یک گرم Ar در مقایسه با یک گرم Ne کمتر است.

۳) از آن‌جا که جرم مولی متان (CH_4) و آمونیاک (NH_3) به ترتیب برابر با ۱۶ و ۱۷ گرم بر مول است، تعداد مول و

شمار مولکول‌های یک گرم متان در مقایسه با یک گرم آمونیاک بیشتر است.

۴) گازهای اکسیژن (O_2) و فلوئور (F_2) جرم‌های مولی متفاوتی دارند. در نتیجه در جرم‌های یکسان از این دو گاز، شمار

مولکول‌ها نمی‌توانند با هم برابر باشد.